



---

## Inhoudsopgave

---

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| 1. Inleiding.....                                     | 3  |
| Meest voorkomende opmerkingen.....                    | 4  |
| 2.1 Ingekomen reacties van organisaties.....          | 5  |
| Ingekomen reactie 1 – Ondernemersvereniging DDWZ..... | 5  |
| Ingekomen reactie 2 – RENDO/N-TRA.....                | 6  |
| Ingekomen reactie 3 – Enexis Netbeheer.....           | 7  |
| Ingekomen reactie 4 – EC/W.....                       | 10 |
| 2.2 Ingekomen reacties van inwoners.....              | 15 |
| Ingekomen reactie 5 – inwoner 1.....                  | 15 |
| Ingekomen reactie 6 – inwoner 2.....                  | 16 |
| Ingekomen reactie 7 – inwoner 3.....                  | 25 |
| Ingekomen reactie 8 – inwoner 4.....                  | 26 |
| Ingekomen reactie 9 – inwoner 5.....                  | 27 |
| 3 Overzicht van aanpassingen.....                     | 30 |

---

## 1 Inleiding

---

### Voorwoord

Alle Nederlandse gemeenten, dus ook de gemeente Westerveld, deden onderzoek naar haalbare en betaalbare mogelijkheden voor aardgasvrij wonen, werken en leven. De Transitievisie Warmte die daaruit is ontstaan is niet alleen een technisch vraagstuk. Het is vooral ook een maatschappelijke opgave die achter elke voordeur komt. Hoe we de transitie naar aardgasvrij wonen, werken en leven vormgeven is niet door ons alleen worden bedacht. Deze visie is met zorgvuldigheid, in samenspraak met onze partners, de inwoners van Westerveld en de gemeenteraad tot stand gekomen.

Eind 2021 is er een enquête gehouden waarin alle inwoners en ondernemers is gevraagd mee te denken over de invulling van de visie maar ook hoe zij betrokken willen worden. Daarnaast zijn er bijeenkomsten georganiseerd voor onze partners en zijn er focusgroepsessies georganiseerd. Daarnaast is er ook met het gemeentelijk bestuur een traject opgezet om de uitgangspunten van deze visie op te halen.

### Ter inzage

Het college van burgemeester en wethouders heeft op 13 september ingestemd om het concept Transitievisie Warmte ter inzage te leggen gedurende een periode van 2 weken. De inzage was openbaar, daarnaast zijn er een aantal partijen / groepen persoonlijk benaderd met de vraag te reageren. Hierbij ging het om de ondernemerskoepel, partijen die hebben bijgedragen aan de Transitievisie Warmte, focusgroepleden en inwoners die in de enquête hebben aangegeven graag te willen meedenken. In de periode van 2 weken hebben 9 organisaties / personen gebruik gemaakt van de mogelijkheid te reageren. Hartelijk dank voor uw inzet!

### Behandeling reacties

De reacties zijn in gekleurde kaders weergegeven. Hierbij zijn de hoofdpunten gekopieerd. Indien nodig is er per opmerking aangegeven op welke pagina dit betrekking heeft. Per ingekomen reactie is er aangegeven wat de beantwoording van het college is. Daarbij kan het gaan om een verduidelijking of antwoord op een vraag, ter kennisname, notitie voor een vervolg of aanpassing van de Transitievisie Warmte. In de conclusie staat aangegeven of op basis van de ingekomen reactie de Transitievisie Warmte wordt aangepast.

### Herhaalde opmerkingen

Een aantal van de opmerkingen kwam meermaals voor. Deze zijn op de volgende pagina weergegeven met daarin de reactie van het college. In de beantwoording van de opmerkingen wordt hier een enkele keer naar verwezen om herhaling te voorkomen.

### **Samenvatting van opmerkingen**

*Leesbaarheid* De Transitievisie Warmte is geschreven voor direct betrokken partijen. In dit geval overheden, betrokken partners, collega's en het gemeentelijk bestuur. Het document is derhalve niet goed leesbaar voor inwoners en ondernemers in de gemeente Westerveld. Dit is de reden waarom er is gekozen om een publieksversie te ontwikkelen. Deze publieksversie zal ook breed gedeeld worden met inwoners met een informatiebrief.

*Korte inzage periode* Voorafgaand aan de ontwikkeling van de Transitievisie Warmte zijn inwoners en ondernemers geïnformeerd over het proces en is hen gevraagd deel te nemen aan een enquête over de wens betrokken te worden bij de Transitievisie Warmte en de uitkomsten hiervan. Hieruit kwam naar voren dat men vooral geïnformeerd wil worden over het eindresultaat. Als het de eigen dorp, buurt of woning betreft is er wél de wens voornamelijk de dorp actief input willen leveren als het de eigen buurt of dorp betreft. Doordat er in het voortraject door middel van een inwoners enquête en focusgroepsessies goed is samengewerkt, is ervoor gekozen de periode van inzage te verkorten. De inspraakverordening biedt hier ruimte toe.

*Kosten van de warmtetransitie* De financiële consequentie van de warmtetransitie is afhankelijk van de situatie van de ondernemer, de schil van het gebouw en de financiële producten die beschikbaar zijn. Aan de hand van de Transitievisie Warmte wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld waarin concrete plannen staan. Aan de hand daarvan is er meer te zeggen over financiële consequenties.

*CO<sub>2</sub> uitstoot* Zowel de duurzaamheidsambitie als de hoofddoelstelling van de Transitievisie Warmte betreft het terugdringen van CO<sub>2</sub>. Daarbij staat bij de Transitievisie Warmte de CO<sub>2</sub> uitstoot centraal die toe te schrijven is aan alleen de gebouwde omgeving in de gemeente. Voor de duurzaamheidsambitie gaat het om het totaal, daar wordt dus ook alle andere sectoren meegenomen. Om inzicht te krijgen in de uitstoot is goede monitoring van belang. Hierdoor is er inzicht in de voortgang van de doelstelling om 20% CO<sub>2</sub>-emissie te reduceren en krijgen wij de kans om bij te sturen mocht dit nodig zijn. Hiervoor zijn er al publieke gegevens bekend, bijvoorbeeld de Regionale klimaatmonitor. In samenwerking met de provincie Drenthe zijn Drentse gemeenten een eigen monitor aan het ontwikkelen die een doelmatige weergave van energieverbruik en CO<sub>2</sub>-uitstoot geeft.

---

## 2.1 Ingekomen reacties van organisaties

---

### Ingekomen reactie 1: Ondernemers vereniging DWWZ<sup>1</sup>

- \* kan dit soort informatie eerder en meer in Jip en Janneke taal met de burgers worden gedeeld? Van 19 tot 30 september is een zeer korte periode en daarvan is nu alweer een week afgeknabbeld.
- \* een aantal ondernemers zit nog in het seizoen waarin de centen verdiend moeten worden.
- \* leuk alle plannen maar zonder de financiële consequenties te kunnen overzien is het allemaal onduidelijk en zullen ondernemers die nu het water aan de lippen hebben staan niet kunnen investeren.

### Beantwoording

*Leesbaarheid* De Transitievisie Warmte is geschreven voor direct betrokken partijen. In dit geval overheden, betrokken partners, collega's en het gemeentelijk bestuur. Het document is derhalve niet goed leesbaar voor inwoners en ondernemers in de gemeente Westerveld. Dit is de reden waarom er is gekozen om een publieksversie te ontwikkelen. Deze publieksversie zal ook breed gedeeld worden met inwoners met een informatiebrief.

*Korte inzage periode* Voorafgaand aan de ontwikkeling van de Transitievisie Warmte zijn inwoners en ondernemers geïnformeerd over het proces en is hen gevraagd deel te nemen aan een enquête over de wens betrokken te worden bij de Transitievisie Warmte en de uitkomsten hiervan. Hieruit kwam naar voren dat men vooral geïnformeerd wil worden over het eindresultaat. Als het de eigen dorp, buurt of woning betreft is er wél de wens voornamelijk de dorp actief input willen leveren als het de eigen buurt of dorp betreft. Doordat er in het voortraject door middel van een inwoners enquête en focusgroepsessies goed is samengewerkt, is ervoor gekozen de periode van inzage te verkorten. De inspraakverordening biedt hier ruimte toe.

*Kosten van de warmtetransitie* De financiële consequentie van de warmtetransitie is afhankelijk van de situatie van de ondernemer, de schil van het gebouw en de financiële producten die beschikbaar zijn. Aan de hand van de Transitievisie Warmte wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld waarin concrete plannen staan. Aan de hand daarvan is er meer te zeggen over financiële consequenties. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat de financiële consequenties per onderneming zal verschillen.

### Conclusie

De Transitievisie Warmte wordt niet aangepast. De input wordt meegenomen naar het vervolg.

---

<sup>1</sup> Reactie van particulier ingebracht via de Ondernemersvereniging DWWZ onderstreept bovenstaande, daarom is deze niet apart meegenomen.

## Ingekomen reactie 2: RENDO/N-TRA

De voorgestelde aanpak willen wij graag onderschrijven. Want alle energie die we niet gebruiken hoeft ook niet opgewekt te worden.

Door de lage woningdichtheid en de diversiteit aan gebouwen in de gemeente Westerveld ligt een individuele oplossing erg voor de hand in navolging van de isolatiestrategie.

Aandachts- en verbeterpunten:

- Een aantal van de afbeeldingen verspreid over het document is vervaagd en daardoor slecht leesbaar.
  - à Is het mogelijk om de resolutie van deze afbeeldingen te verbeteren?
- Op pagina 27 wordt de isolatiestrategie uitgelegd. Om inwoners mee te krijgen zal iemand het goede voorbeeld moeten geven.
  - Suggestie om toe te voegen: Vanuit de gemeente een klussteam beschikbaar stellen die bij de inwoners thuis de 'grootste energielekkages' gaat dichten en de CV-ketel op een lagere temperatuur zal instellen tegen een kleine vergoeding van de particulier zelf.
- Op pagina 28 wordt spoor 1 uitgelegd. Onderaan deze pagina geeft de gemeente haar focus aan, waarbij staat aangegeven dat de gemeente Westerveld "streeft naar eigen opwek van de duurzame energie".
  - à Hoe wil de gemeente Westerveld de duurzame energieproductie (elektriciteit en duurzaam gas) concreet mogelijk gaan maken en realiseren?
  - Gaat de gemeente hiervoor bijvoorbeeld in haar ruimtelijke ordening locaties aanwijzen of de kaders voor vergunningen verduidelijken?
  - Met andere woorden, hoe gaan we streven?

## Beantwoording

*Opmaak* De leesbaarheid van de afbeeldingen wordt meegenomen door de vormgever.

*Isolatiestrategie* Als gemeente zijn wij betrokken bij de ontwikkeling van een fixbus met team die inwoners gaat ondersteunen bij het nemen van kleine maatregelen in de woning zoals inderdaad kierdichting. De uitvoering hiervan is kosteloos voor inwoners. Vanuit de Aanpak Energiearmoede is dit belegd.

*Eigen opwek* Met de plaatsing van een (hybride)warmtepomp zal het energieverbruik stijgen. In 2016 heeft de gemeente Westerveld samen met 40 andere partijen de Drentse Energiedeal ondertekend. Hierin is als doel opgenomen dat de woningen in 2040 energieneutraal zijn. Dat houdt in dat benodigde energie in een woning ook opgewekt zal moeten worden. Deze boodschap wordt al uitgedragen, zowel door de gemeente als door de rijksoverheid. Diverse financiële producten ondersteunen hier in. Voor de gebouwen waar plaatsing van PV-panelen niet op het eigen dak of bouwvlak kan is er het *facetbestemmingsplan kleinschalige opwek hernieuwbare energie* ontwikkeld. Hierin wordt er meer mogelijkheid geboden om PV-panelen of erfmolen te plaatsen ten behoeve van de eigen energievoorziening.

## Conclusie

De Transitievisie Warmte wordt **wel** aangepast.

### Ingekomen reactie 3: Enexis netbeheer

Ik heb met belangstelling jullie concept TVW gelezen en ik zie dat er m.i. een goed onderbouwde en soepel leesbare visie ligt. Mijn complimenten voor het resultaat.

Wens graag nog een paar zaken aan te dragen ter overweging om aan te vullen, dan wel aan te passen. Ik heb de TVW op deze punten voorzien van een opmerking (zie bijlage)<sup>2</sup>.

Pagina 9 Transitievisie Warmte en omgevingswet: Juist deze ontwikkeling vraagt om zsm meerjarenprogramma/-planning, zodat we gemeente alsook haar bewoners kunnen aangeven waar we ruimte nodig hebben voor ons netwerk en dit tijdig kunnen opnemen in omgevingsvisie alsook haar -programma. Verduurzamen betekent niet alleen iets bij de mensen thuis, maar ook voor de omgeving. Willen we ambitie daadwerkelijk realiseren, dan hebben we ruimte nodig. Door tijdig mensen hierin mee te nemen en op voor te bereiden wat de impact hiervan is en in gang gezet moet gaan worden. Zonder ruimte om netwerk aan te kunnen passen geeft direct gevolg niet halen van ambitie. Dus oproep tot zsm meerjarenoverzicht als ook -afstemming. Graag opnemen in dit stuk aub

Pagina 13 (2x), 50: Enexis = Enexis netbeheer

Pagina 27: Lijkt dat extern de gemeente gaat monitoren. Klopt dit? Of gaat gemeente bewoners/ondernemers faciliteren door monitoring en hulp aan te bieden? Constaten is 1, maar wat zijn de evt. vervolgstappen?

Pagina 28, 31 en 32: Ik snap dit plaatje en de waardering niet. Waar staat 4/10 of 10/10 voor? Toelichting toevoegen?

Pagina 28 subdoel stapsgewijs: Klopt, door eerst isoleren breng je gasverbruik terug en kunt besparen. Maar let wel op de verwachting die je nu mee geeft. Aanschaf WP minder snel terug verdient. Soms is het beter om gelijk een grotere stap te maken zodat het lijkt dat je sneller terug hebt verdient. Werk altijd vanuit de situatie waar je vandaan komt en bekijk het niet per te maken stapje, want dan komt er een moment dat men zegt dat er geen goede terugverdientijd meer is te realiseren en dat werkt tegengesteld aan gewenst einddoel. Werk vanuit gebouw ipv per maatregel

Pagina 30 (energiearmoede): Armoede geldt niet alleen voor huurders e/o mensen met laag inkomen. Er zijn steeds meer voorbeelden aan te halen dat ook mensen met midden/hoog inkomen ook hogere maandelijkse lasten hebben (stijging koopwoningen en andere lasten) Hoe wil gemeente hiermee om gaan? Zie dat focus nu m.n. ligt op huurders en zeer lage inkomens. hoort dit dan wel thuis in deze TVW?

Pagina 32 (keuze voor gebouwgericht ipv gebiedsgericht): Hierdoor maak je het voor netbeheerder complexer en minder goed in te schatten waar we moeten beginnen met aanpassingen in ons netwerk. Oproep: neem waar mogelijk wel gebiedsgerichte aanpak mee, wanneer je naar gebouwen kijkt en hierop plannen vormt alsook planning gaat maken. Kijk vanuit de kansen die ons netwerk mogelijk nog kunnen geven om eerste meters te maken en geef ons daarmee ruimte om waar nodig aanpassingen in netwerk (tijdig) te kunnen realiseren. Vraagt om betere programmering alsook planning

<sup>2</sup> Bijlage is niet bijgevoegd aan dit stuk. In onderstaande opmerkingen is aangegeven welk paginanummer het betreft en welk onderwerp.

Pagina 50: Maar ook aanpalende zaken zoals PV en laadpalen niet vergeten in dit proces. Daarnaast is goede planvorming en toekomstzicht belangrijk (meerjarenprogramma en -planning) om tijdig ons netwerk aan te kunnen passen maar ook de benodigde ruimte krijgen voor aanpassing netwerk, zowel onder- als bovengronds om TVW ambitie gemeente mogelijk te maken. Wanneer we dit kunnen bewerkstelligen, dan kunnen we ook daardoor de maatschappelijke kosten en overlast beperken. M.n. het laatste deel programma en afstemming mis ik in deze visie. Graag opnemen aub

Pagina 55: Ga ervan uit dat hiervoor bronnen handreiking TVW, RES en WUP zijn gebruikt die ter beschikking zijn gesteld vanuit NBNL en NP RES of andere overheidsinstanties. Zodat we zelfde definities hanteren en ruis voorkomen. Klopt mijn veronderstelling?

Pagina 59: Definitie van NBNL: Taken netbeheerder Netbeheerders hebben publieke taken die in de wet zijn vastgelegd, waaronder:

- Het aansluiten van producenten en verbruikers op het elektriciteits- en gasnet en het transport voor hen uitvoeren. En zorgen voor non-discriminatoire toegang tot de netten, zodat de energiemarkt kan functioneren.
- Het beheren van de elektriciteits- en gasnetten met oog voor de veiligheid en het voorkomen van storingen en onderbrekingen (transportzekerheid).
- Op tijd en doelmatig (kostenefficiënt) investeren in uitbreidingen van het elektriciteits- en gasnet.
- Voor de landelijke netbeheerders: de taak om te zorgen voor de balans in het net (de balans tussen energievraag en -aanbod). Netbeheerders werken in een gereguleerde markt.

Pagina 61: Onderstaande waarden heb ik niet verder inhoudelijk gecontroleerd

Pagina 60: lijkt nu onder Verklarende woordenlijst te vallen, maar is dit niet een nieuw hoofdstuk/bijlage?

### Beantwoording

*Pagina 9* Bij de vaststelling van de omgevingsvisie is de ontwikkelingen van de Transitievisie Warmte daar waar mogelijk meegenomen. De Technisch-economische Analyse geeft goede aanleiding om een meer gebouwgerichte benadering te hanteren. Hierdoor is het niet logisch om een meerjarenprogramma/planning op gebiedsniveau in te richten. De Transitievisie Warmte geeft echter wel ruimte om op wijk- of buurtniveau aan de slag te gaan. Deze plannen kunnen dan wel uiteindelijk als omgevingsprogramma gaan gelden. Dit zal bij volgende Transitievisies relevant zijn, voor deze eerste visie nog niet.

*Pagina 13* Dit wordt aangepast naar Enexis Netbeheer.

*Pagina 27* De monitoring die hier wordt benoemd betreft het totale verbruik in de gebouwde omgeving in de hele gemeente. Hierdoor is er inzicht in de voortgang van de doelstelling om 20% CO<sub>2</sub>-emissie te reduceren en krijgen wij de kans om bij te sturen mocht dit nodig zijn. Hiervoor zijn er al publieke gegevens bekend, bijvoorbeeld de Regionale klimaatmonitor. In samenwerking met de



provincie Drenthe zijn Drentse gemeenten een eigen monitor aan het ontwikkelen die een doelmatige weergave van energieverbruik en CO<sub>2</sub>-uitstoot geeft.

*Pagina 28, 31 en 32* De verschillende sub-doelen hebben een bepaalde samenhang met de drie uitgangspunten zoals deze zijn opgenomen in het ambitiesdocument. Door een scoringsysteem is aangegeven hoe die samenhang eruit ziet. Aan het begin van het hoofdstuk is dit benoemd. Deze tekst zal worden aangescherpt.

*Pagina 28* Het is inderdaad correct dat door het aanbrengen van isolatiemateriaal het plaatsen van een warmtepomp minder kosten efficiënt lijkt te zijn. Het is verstandig om het aardgasvrij maken van een woning als geheel te zien en niet als losse maatregelen die elkaar opvolgen. Wel is het realistisch om het aardgasvrij maken van een woning in de tijd te zetten en daarmee de maatregelen in een bepaalde volgorde te doen.

*Pagina 30* De definitie voor energiearmoede is mensen die een groot deel van hun inkomsten kwijt zijn aan energiekosten en/of mensen die niet de financiële mogelijkheid hebben om verduurzamingsmaatregelen te nemen en daardoor niet mee kunnen gaan met de energietransitie. Zeker door de tweede groep mensen is dit probleem dan alleen mensen die in armoede leven. Los van de Transitievisie Warmte zijn wij als gemeente (in de regio) bezig met de aanpak energiearmoede.

*Pagina 32* Gezien onze technisch-economische analyse is gebleken dat een gebiedsgerichte aanpak in de gemeente niet logisch is. Met het Spoor 2: samen aan de slag, willen we des-al-niet-te-min toch op buurt en dorpsniveau aan de slag met de energietransitie. Hierbij wordt een beroep gedaan op de wensen en inzet van inwoners zelf. Het gevolg van deze keuze is inderdaad dat we als gemeente op een andere manier moeten samenwerken met onze partners. Hierbij zal een werkvorm moeten worden afgesproken dat onze tempo's op elkaar worden afgesteld, terwijl wij bezig zijn. Bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma zullen we de afspraken over een werkvorm beleggen.

*Pagina 50* De rol die Enexis Netbeheer heeft in zowel de warmtetransitie als de energietransitie is van belang. Zoals eerder aangegeven is door de keuze voor een gebouwgerichte aanpak, een meerjarenplanning op gebiedsniveau lastig vorm te geven. Werkafspraken moeten hier nog over worden gemaakt, deze komen in het uitvoeringsprogramma.

*Pagina 55* Klopt. Om eenheid te bewaren en verwarring te voorkomen zijn de definities zo veel mogelijk overgenomen uit de documenten die de Rijksoverheid heeft aangereikt.

*Pagina 59* Voor het doel van de Transitievisie Warmte en de doelgroep die dit leest, is er gekozen voor een doelmatige verklarende woordenlijst. Hierbij is de verklaring wellicht niet volledig, maar voldoende.

*Pagina 60* Dit zal aangepast worden. Het betreft inderdaad een nieuwe bijlage.

### Conclusie

De Transitievisie Warmte wordt **wel** aangepast. De input wordt meegenomen naar de vervolgstappen.

**Met opmerkingen [MAvD1]:** Checken bij Paula: is het wenselijk dat er een aanpassing wordt gedaan? Van RENDO geen aanvulling gekregen

#### Ingekomen reactie 4: EC/W

Het concept document 'Transitievisie Warmte voor de gemeente Westerveld' is een informatief maar wel heel lang document. De recente significante ontwikkelingen op de energiemarkt vragen aanpassingen op kortere termijn dan aangegeven periode voor herziening van 5 jaar. Mogelijk zou een apart 'inlegvel' soelaas kunnen bieden.

Naast commentaar op de inhoud van het document een opmerking over dit document en de inwoners. De grote brei aan bestaande visies, programma's, ambitie documenten, focusgroepen, en de procedurele terminologie als regie, kaders, enz helpen de gewone mens niet en dragen zeker niet bij tot draagvlak. De boodschap zal op deze wijze de mensen niet bereiken. Er moet veel duidelijker en in eenvoudige termen met de mensen worden gecommuniceerd. Gemeente en actieve groepen (ook EC/W en energiecoaches) zouden kunnen bijdragen in het communicatieproces. Ook politieke partijen, waaruit tenslotte het gemeentebestuur is gevormd, zouden veel meer actief moeten zijn in het debat over de energietransitie en zouden zeker invloed op de achterban kunnen uitoefenen en op die wijze draagvlak helpen ontwikkelen.

#### Beantwoording

*Recente ontwikkelingen* De snel veranderende markt is inderdaad een reden van zorg. Als gemeente hebben we hierin een taak die ook los van de Transitievisie Warmte moet worden opgepakt. De ontwikkeling van het uitvoeringsprogramma biedt daarnaast mogelijkheden om op de veranderingen in te spelen. Aangezien het uitvoeringsprogramma in 2024 afgerond is en de eerste herziening van de Transitievisie Warmte voor 2025 is gepland is het niet raadzaam om daarnaast nog een addendum toe te voegen aan de Transitievisie Warmte.

*Leesbaarheid* Een toelichting hierover kunt u vinden op pagina 4 *Leesbaarheid*. Goed om te horen dat EC/W wederom wil bijdragen, in dit geval bij het communicatieproces. Dat wordt gewaardeerd.

#### Hoofd document:

1. Regie over de warmtetransitie door gemeenten: dit is zo in het klimaatplan voor Nederland geregeld. We zien in grote steden in het westen dat onoverkomelijk de gemeenten regie moeten voeren, vooral als complexe aanpassingen in de infrastructuur vereist zijn (warmte netten). Daar staat tegenover dat talloze woningen in Nederland door de eigenaren zelf voor de transitie gereed worden gemaakt, zonder enige regie van de overheid, maar wel met subsidies (facilitering). Wij vinden het meer met de werkelijkheid overeenkomen als de rol van gemeenten omschreven wordt als 'facilitering en regie' (in die volgorde, zoals in feite ook aangestipt is op pagina 16).
2. Doelstelling: De 20% doelstelling is gebaseerd op de situatie vóór de huidige energiecrisis en daarom niet meer relevant. De doelstelling is al bereikt of overschreden omdat bewoners verwarming en warmwaterverbruik drastisch verminderen. Overigens zal de tijd leren in hoeverre deze vermindering blijvend is. We leren hieruit dat gedrag als reactie op hoge energietarieven een impact blijkt te hebben waarvan we met alle genoemde systeem oplossingen niet gedroomd hebben.
3. Doelstelling omschrijving: op pagina's 6 en 7 wordt gesproken van 20% reductie t.o.v. 2019, en 49 % reductie in 2030 gevolgd door 95% in 2050...enz. Het verband tussen de doelstellingen wordt niet uitgelegd. Ook is het lastig dat de begrippen visie, strategie en doelstellingen nogal vrijelijk in elkaar vertaald worden.

4. Hoe wordt CO<sub>2</sub>-reductie doelstelling gedefinieerd en hoe wordt het resultaat in termen van meting of statistiek bepaald?  
Het is ook niet duidelijk op welke wijze de vast te stellen CO<sub>2</sub> emissie-reductie rekening houdt met de verschuiving van gas naar elektriciteit (warmtepompen, inductiekoken) en een toename van hout/pellets voor verwarming. Voor de opwek van elektriciteit wordt ook CO<sub>2</sub> uitgestoten (kolen, gas), maar niet als die elektriciteit van zon, wind of kerncentrales komt. Verbruik vóór de meter van zonnepanelen kan ook voor verwarming worden gebruikt. De CO<sub>2</sub> uitstoot nu en in de toekomst is dus erg afhankelijk van de energie mix en daarover wordt weinig gezegd in het rapport. Eerder heeft de EC/W al opgemerkt dat om deze reden de opwek van elektriciteit met zon en wind niet los gezien kan worden van de warmte transitie.
5. Helaas blijft de boodschap van de gemeente/overheid ongenueanceerd de nadruk leggen op “van het aardgas af” – een doelstelling die ook in de uitrol van het klimaatplan de nadruk kreeg (Groningen). Het feitelijke doel is vermindering van emissie van broeikasgassen (CO<sub>2</sub>\_eq). Door verduurzaming te identificeren met “van het aardgas af”, kunnen bewoners op het verkeerde been gezet worden. Een slecht geïsoleerde woning kan heel eenvoudig “van het aardgas af” en voorzien worden van een warmtepomp. Maar daarbij kan resulterende CO<sub>2</sub> uitstoot kan daarbij groter worden dan bij gebruik van gas. Bovendien kan de energierekening omhooggaan in plaats van omlaag. Geen theorie: via de energiecoaches is al een aantal keren aan bewoners geadviseerd om niet hals over kop een warmtepomp te installeren. Eén keer werden bewoners getroost omdat ze in een slecht geïsoleerde woning het gas hadden laten afsluiten en een WP hadden geïnstalleerd waarna ze beloond werden met een torenhoge elektriciteitsrekening: “we moesten toch van het gas af?” Daarbij komt nog dat bij de huidige schaarste aan warmtepompen, deze vooral geïnstalleerd moeten worden in woningen waar ze daadwerkelijk bijdragen. De strategie zou volgens ons gericht moeten zijn op minimaliseren van aardgasgebruik voor de hoeveelheid die nodig is om de energietransitie betaalbaar uit te voeren en leverings-zekerheid te bieden. Opmerkingen zo als “kookt u al elektrisch” zijn een rechtstreekse aanval op burgers, waarvan velen het geld niet hebben voor een elektrische kookplaat. “Van het gas af” betekent overschakeling naar elektriciteit, dus naar een systeem dat nu al overbelast is en dat met de regelgeving over elektrische auto’s en warmtepompen nog zwaarder belast zal worden, en mogelijk minder betrouwbaar.

#### Beantwoording

*Opmerking 1 regierol:* De rol van regievoerder is vastgelegd in het klimaatakkoord, dit is in de Transitievisie Warmte niet aan te passen. In de Transitievisie Warmte is aangegeven hoe wij deze rol willen invullen. Een belangrijke invulling daarvan is inderdaad die van facilitator naar inwoners. Voor netbeheerders, omliggende gemeenten en lokale ondernemers zal er weer een andere invulling zijn voor de rol van regievoerder. In hoofdstuk ‘Onze strategie’ is de invulling van onze regierol verder aangegeven.

*Opmerking 2 Doelstelling:* De doelstelling van 20% reductie van CO<sub>2</sub>-uitstoot is op basis van het isolatiepotentieel. In de Transitievisie Warmte is hier meer over te vinden onder paragraaf 4.4 en bijlage V. Dit potentieel is afgeleid van de verschillende type woningen/bouwjaar in de gemeente Westerveld en de na-isolatie die per type woning mogelijk is. In deze berekening zijn wel de kosten

meegenomen maar niet de baten<sup>3</sup>. Het isolatiepotentieel en de daarvan afgeleide doelstelling veranderd dus niet door de stijging van energieprijzen.

Het is inderdaad de verwachting dat door gestegen energieprijzen mensen (gedwongen) zuiniger omgaan met energie. Daarmee zal inderdaad de CO<sub>2</sub> uitstoot zijn gereduceerd. Hierbij gaat het voornamelijk om gedragsaanpassingen, en in mindere mate om structurele aanpassingen aan de woningschil door na-isolatie. Het is de verwachting dat met de tijd en of verlaging van de energieprijzen de prikkel verdwijnt om minder energie te gebruiken. De aanpassingen aan de woningschil hebben een lange-termijn effect. Het is daarom zaak om inwoners hierbij te ondersteunen. Dit is waar de EC/W een belangrijke bijdrage aan levert.

*Opmerking 3 Doelstelling:* De doelstelling op pagina 6 is zoals deze is geformuleerd in de Transitievisie Warmte. Dit betreft een reductie op de gebouwde omgeving. Op pagina 7 gaat het om de duurzaamheidsdoelstelling van de gemeente die zijn overgenomen uit het klimaatakkoord. Dit betreft CO<sub>2</sub>-reductie in algemene zin en gaat dus voorbij aan de gebouwde omgeving. Wij zijn op verschillende manieren bezig om deze reductie te bewerkstelligen. Onder meer door het opwekken van groene energie (Regionale Energiestrategie), energiebesparing in de gebouwde omgeving draagt daar ook aan bij.

*Gebruikte termen* De termen visie, strategie en doelstelling worden door de Transitievisie Warmte veelvuldig gebruikt. Grof vertaald komt het er op neer dat we toewerken naar een beeld hoe wij de warmtetransitie voor ogen hebben (visie). Hoe we daar komen hebben we uitgewerkt in een strategie. Dit wordt concreet (en meetbaar) gemaakt door doelen. In de verklarende woordenlijst (bijlage III) zal dit worden toegevoegd.

*Opmerking 4 CO<sub>2</sub> reductie* Bewust is er gekozen om als meetbaar doel de CO<sub>2</sub>-reductie in de gebouwde omgeving op te nemen. Daardoor wordt het gebruik van (duurzame) energie ten behoeve van verwarming meegenomen in de berekening. Dit betreft zowel CO<sub>2</sub> emissie door gebruik van (aard)gas als de diverse vormen van elektriciteit. Helaas is het (op dit moment) niet mogelijk om een goede berekening van CO<sub>2</sub>-uitstoot bij het gebruik van hout/pallets mee te nemen in de monitoring.

Voor meer over de CO<sub>2</sub>-monitor gaat u naar pagina 4 punt *monitor*.

*Opmerking 5 Van het aardgas af* Als gemeente hebben wij de opdracht gekregen om een visie te schrijven waarin staat hoe Westerveld in 2050 aardgas vrij kan zijn. Deze opdracht is de basis van de visie. Daarbij is aangegeven dat we ons tot 2030 richten op besparing en aardgasvrij gereed maken. De strategie (spoor 1, individuele aanpak) is gericht op deze besparing. Door stapsgewijs richting aardgasvrij te gaan, het benutten van natuurlijke momenten en een gebouwgerichte aanpak. Zoals het verwoord staat bij de beschrijving van stapsgewijs naar aardgasvrij (pagina 28).

Het einddoel voor alle gebouwen in Nederland – en dus ook in de gemeente Westerveld – is aardgasvrij in 2050. Maar dat betekent niet dat elk gebouw in één keer naar een aardgasvrije warmtevoorziening hoeft om te schakelen. Dat kan ook in stappen. Een logische eerste stap is daarbij is het implementeren van de spijtvrije maatregelen. Dit zijn maatregelen die zichzelf vaak binnen relatief korte tijd terugverdienen doordat ze snel zorgen voor een lagere energierekening.

---

<sup>3</sup> De kosten in de berekening zijn inmiddels verouderd door zowel stijging in de kosten van grondstoffen als krapte op de arbeidsmarkt. De genoemde bedragen in het isolatiepotentieel kunnen daarmee niet meer gebruikt worden voor het opstellen van een realistische businesscase.

In de focus van dit subdoel is aangegeven eerst te isoleren, daarna de keuze te maken voor óf een hybride warmtepomp of verder te isoleren zodat een warmtepomp rendabel is. Dit zal ook zo gecommuniceerd worden en is in lijn met de opmerking zoals deze is ingediend.

*Koken* Het voorwoord van de Transitievisie Warmte start met de zin: Kookt u nog met aardgas? Dit om aan te geven dat aardgas veelgebruikt is. Dit is inderdaad onhandig gekozen en kan een onterechte implicatie geven. Dit zal aangepast worden.

#### Conclusie

De Transitievisie Warmte wordt **wel** aangepast. De input wordt meegenomen naar het vervolg.

#### Technisch economische analyse

6. Technologie: De warmtebatterij wordt niet expliciet genoemd. Het principe dat overvloedige warmte en zon zomers opgeslagen wordt voor gebruik in de winter zou de basis van de strategie moeten zijn in gebieden die een lage dichtheid van bewoning hebben. Dit vermindert de afhankelijkheid van het net en vermindert de kosten van netverzwaring. Dus ook speerpunt van technologie-ontwikkeling. Daarover noemen we het volgende. Er zijn ontwikkelingen met warmte batterijen/opslag die mogelijk resulteren in toepassingen op grote schaal. We noemen de TNO-warmtebatterij die gebaseerd is op binding (warmteafgifte) en ontbinding (warmteopname) water en kaliumcarbonaat. De batterij is beschreven als compact, goedkoop en vrijwel verliesvrij. Warmte kan voor onbepaalde tijd worden bewaard bij omgevingstemperatuur waardoor het principe heel geschikt is voor seizoen opslag. Europa heeft een miljoenen subsidie toegekend voor de verdere ontwikkeling tot een leverbaar product voor bewoners. De vraag is of deze toepassing al een rol gaat spelen voor de doelstellingen van 2030. Maar het stelt mensen wel voor een dilemma: "zal ik mijn investering in een (aard) warmtepomp uitstellen tot de warmtebatterij beschikbaar komt? Ook de ontwikkelingen met warmteopslag in basalt voor een groep woningen (36 woningen in Boekel), waar nu een proefproject voor loopt, zouden een toepassing kunnen vinden in ons gebied. Uiteraard heeft dit principe het probleem van grote verliezen omdat de warmte bij een hoge temperatuur wordt opgeslagen (tot 500 C). Lokale warmte/energieopslag zal de belasting van het net verminderen en daarmee de kosten van net verzwaring verminderen, maar het transitierapport dat wel de netverzwaring noemt, vermeldt niet hoe hier rekening mee wordt gehouden in de warmtevisie.
7. Onder 2.4 wordt hernieuwbaar gas als individueel warmte alternatief genoemd. Dit is niet te begrijpen, mogelijk een typefout.
8. Re 4.2.3 Hernieuwbaar gas wordt belicht als een oplossing voor Westerveld. Dit gaat geheel voorbij aan het gegeven dat het regionale gasnet van Rendo al diverse invoedingen heeft van groen gas (Attero, Kloosterman, BEC, Agro Giethoorn). Er bestaat niet zoiets als groen gas voor Westerveld; dat zou suggereren dat er een Westerveld gasnet komt. Een economische schaalgrootte voor een groengas fabriek maakt het waarschijnlijker dat dit een regionale ontwikkeling zal zijn. Bijvoorbeeld in samenwerking met aansluitende gemeenten. Wel is de vraag of Westerveld kan deelnemen en misschien een aandeel leveren overeenkomstig de gas consumptie in de gemeente.  
Dat Westerveld een warmtevisie voor de gemeente opstelt betekent niet dat mogelijk oplossingen bij de gemeentegrens zouden ophouden – dat is echt een denkfout.

9. Groen gas: het document stelt: “...Uit onderzoek van N-TRA, dochteronderneming van de netbeheerder van het gasleidingennetwerk in de gemeente Westerveld RENDO, blijkt dat er in de gemeente Westerveld ongeveer 30% van het totale aardgasverbruik voor woningen en bedrijven vervangen kan worden door groengas”. Er kan geen sprake van zijn dat groengas opgewekt en verbruikt zal worden voor de hoeveelheid van het huidige aardgasverbruik. Bij vergaande woningisolatie en toepassing van warmtepompen zal het gasverbruik in de gemeente kunnen dalen van ca 25 mln m<sup>2</sup> in 2019 tot ca 5 mln m<sup>3</sup> in te zetten voor hybride warmtesystemen. Dit zal mogelijk tussen 2040 en 2050 bereikt kunnen worden. De onbalans tussen het aanbod van groengas en vraagvermindering naar de totale hoeveelheid gas, zal vrij zeker door aardgas worden opgevangen. De hoeveelheid van 10% groengas die Rendo laat weten in het gasnet te hebben in 2020, zal 50% bedragen als de totale hoeveelheid gas tot een vijfde wordt vermindert. Alleen het dan nog resulterende aardgas behoeft vervangen te worden door groen gas. Daarmee is duidelijk dat de afnemende hoeveelheid aardgas de transitie rol vervult en niet groengas.

#### Beantwoording

De Technisch-economische Analyse is als kennisdocument toegevoegd bij de ter inzage legging. Dit om de achtergrond van de Transitievisie Warmte te kunnen duiden. De inhoud van deze analyse is de basis van de Transitievisie Warmte en in december 2021 gepresenteerd aan de gemeenteraad. De inhoud hiervan is daarom niet ontvankelijk voor aanpassing. Het wordt gewaardeerd dat u deze analyse heeft doorgenomen en voorzien van opmerkingen.

#### Conclusie

Opmerkingen over de Technisch-Economische analyse worden ter kennisname aangenomen.

#### Samenvattend:

De energietransitie voor warmte zal zich moeten richten op gebruik van omgevingswarmte, gecompleteerd met warmte opslag zomers voor gebruik in de winter. Daarbij wordt de noodzaak van een kostbare energietransportnetten en ook de noodzaak kostbare energie te kopen via deze netten geminimaliseerd. Ook wordt het grondareaal voor windturbines en zonneparken beperkt. De uiteindelijke oplossingen voor energie dienen integraal bekeken te worden en zullen inclusief het gebruik van de elektrische auto moeten zijn omdat deze een grote accu aan boord heeft die interactief met de woning kan functioneren (teruglevering). Accu's en warmtebatterijen zullen een rol spelen in de afstemming van de resulterende vraag en aanbod op het net.

#### Beantwoording

Dank voor de heldere samenvatting. De warmtetransitie kan inderdaad niet los gezien worden van de totale energietransitie. Een goede samenwerking met zowel netbeheerders, ontwikkelaars, inwoners maar ook partijen als de EC/W is daarin onontbeerlijk. Graag gaan wij deze samenwerking ook aan in de toekomst.

#### Conclusie

De Transitievisie Warmte wordt niet aangepast op basis van bovenstaande, maar zal zeker een onderdeel vormen van het uitvoeringsprogramma.

---

## 2.1 Ingekomen reacties van inwoners

---

### Ingekomen reactie 5: inwoner 1

Een aantal externe adviseurs kost aardig wat. Kunnen we dat geld niet beter besteden om een premie te geven bij het installeren van zonnepanelen en airco's voor verwarming.

Op die werkzaamheden kun je een ambtenaar zetten met een lager salaris als dat van een externe adviseur die gaat vergaderen en moet overleggen.

Grote verkwisting van gemeenschappelijk gelden.

#### **Aanvulling**

Een bijdrage vragen van een .. % en of een vast bedrag voor een airco en of zonnepanelen.

Eerlijk is dat mensen onder een bepaald inkomen en vermogen kunnen inschrijven.

### Beantwoording

Dank voor uw reactie. De Rijksoverheid draagt financieel bij aan de ontwikkeling van de Transitievisie Warmte van gemeenten en de uitvoering hiervan. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen procesgeld en uitvoeringskosten. Als gemeente hebben we kennis en kunde in huis. Bij het opstellen van de Transitievisie Warmte is er gekozen om externe adviseurs in te huren. Dit omdat er technisch inhoudelijke kennis nodig is.

Als inwoner is het relevanter hoe de installatie van zonnepanelen, airco's, isolatiemaatregelen of warmtepomp bekostigd kan worden. Ook hier is geld voor beschikbaar gesteld. Er zijn zowel subsidies als leningen beschikbaar. Een overzicht hiervan is te vinden op onze website of via het Drents Energieloket.

### Conclusie

De Transitievisie Warmte wordt niet aangepast.

### Ingekomen reactie 6: inwoner 2

In het pdf document, wat als bijlage is toegevoegd, heb ik mijn opmerkingen opgenomen. Ik vermoed dat u hier uit komt, omdat per blz. de tekstwolkjes staan.

Verder had u een aantal vragen gesteld, welke ik hieronder beantwoord:

- Zijn de onderdelen die u had verwacht, terug te vinden in de Transitievisie Warmte?
  - Het merendeel is terug te lezen. Wel mis ik afzonderlijk maatschappelijke organisaties, sportverenigingen.
  - Ook mis ik de manier waarop u denkt de transitie te gaan financieren. Er staan los wat opmerkingen, maar nog onvoldoende concreet. En nu hoeft het niet tot op de komma nauwkeurig. Maar veel overheden zijn al jaren bezig met de voorbereiding. Ik had meer verwacht.
- zijn de beschreven sporen en subdoelen duidelijk?
  - Er wordt nog te veel in vakjargon geschreven of heel ambtelijk. Laat de tekst reviewen door een communicatiebureau met veel ervaring in het schrijven aan inwoners via bijv. participatietrajecten. Veel teksten zijn nog te wollig.
- mist u sporen en/of subdoelen?
  - Ondernemers worden wel genoemd. Niet wordt genoemd wat u van hen verwacht. Idem voor maatschappelijke partijen.
- zijn er onderdelen in de Transitievisie Warmte die u in het uitvoeringsprogramma verder uitgewerkt wilt zien?
  - Een aanpak die over de hele gemeente per dorp wordt gedaan. Dus niet eerst het ene dorp, dan het andere dorp. Maar per jaar per dorp 1 of 2 wijken. Dat helpt in de grotere reikwijdte van de gemeente en voorkomt scheve gezichten die er toch al wel zijn. (voorkom het negatieve effect wat er heerst op bijv. woningbouw).

### Beantwoording

Dank voor uw reactie.

*Vraag 1* Fijn dat u het meeste weet terug te lezen. De afzonderlijke maatschappelijke organisaties, sportverenigingen maar bijvoorbeeld ook dorpsbelangen zijn inderdaad nog niet terug te vinden in dit document. Deze zijn voor een groot gedeelte in een bepaalde buurt of dorp actief. Ze zullen daarom zeker voor het uitvoeringsprogramma benaderd worden.

De financiering van de warmtetransitie is voor een groot gedeelte afhankelijk van het type gebouw en de individuele bewoner. Dit betreft daarom ook individuele keuzes. Om de individuele inwoner maar ook groepen inwoners te ondersteunen als gemeente is de strategie opgesteld. Deze gaan we de komende jaren concreet maken in een uitvoeringsprogramma. Bij de concretisering zal ook meer aandacht kunnen zijn voor de financiering. Op dit moment zijn er al verschillende financieringsmogelijkheden. Een overzicht hiervan is te vinden via onze website of het Drents Energieloket.

*Vraag 2* De tekst is inderdaad niet publieksvriendelijk. Voor meer hierover gaat u naar pagina 4 *Leesbaarheid*.

*Vraag 3* De rol van ondernemers en maatschappelijke partijen zijn tweezijdig. Enerzijds zullen zij ook zelf mee moeten in de warmtetransitie. Anderzijds hebben zij mogelijk ook een rol in de uitvoering



hiervan. Dit gesprek moet met hen gevoerd worden en zal een onderdeel zijn in de ontwikkeling van het uitvoeringsprogramma.

*Vraag 4* Dank voor uw input. We nemen deze suggestie mee voor de ontwikkeling van het uitvoeringsprogramma.

#### Conclusie

De Transitievisie Warmte wordt niet aangepast. De input nemen we mee naar de vervolgstappen.

Pagina 5 illustratie: Misschien kunt u uitleggen wat u bedoelt met de term 'spijtvrij'. Krijg ik daar geen spijt van?

Pagina 6 Uitvoeringsprogramma: Nog twee jaar plannen maken. Dat betekent dan in 6 jaar 20% reductie. Kan er met het eerste spoor niet versnelling worden aangebracht, aanhakend op het landelijke spoor, zoals ook het verlenen van extra financiering in de vorm van subsidies of uiterst lage rente-leningen die niet stapelend zijn op hypotheek of andere persoonlijke leningen (omdat je dan toewerkt naar een stropwerking).

Pagina 8 Welke relatie heeft deze foto met deze tekst? Ik zou deze foto elders in het document gebruiken. Lijkt mij hier niet op de juiste plek.

Pagina 9 CO2 reductie: 49% in 2030. Staan we nu dan op bijna 30%? OF hoe moet dit gelezen worden t.o.v. de intro waarin staat 20% CO2 reductie tov 2019?

Pagina 11 partners: wie zijn de partners?

Pagina 13 partners: Deze zou ik eerder benoemen (omdat eerder al 'partners' wordt gebruikt). idem voor het lijstje boven de tekstwolken

Pagina 15 besparing: ik adviseer u aan te geven wat u verstaat onder 'besparing'. Besparing tot welke energielabel dan? En aardgas gereed maken. Wat is de betekenis daarvan?

Pagina 16 loket: De transitievisie is complex. Ik adviseer u om in elke plaats een loket op te zetten waar elke inwoner terecht kan. Door aanwezig te zijn, neemt u uzelf serieus, maar veel belangrijker nemen inwoners u serieus. Een energieloket, energiewinkel in de buurt heeft daarmee een triple functie; informeren, consulteren en zichtbaar aanwezig zijn.

Pagina 16 inzet: Hier treedt momenteel een beperking op. Om daadwerkelijk door te kunnen pakken in het verduurzamen van de woning als ook het kunnen opwekken van duurzame energie of bijv. opslag van energie is veel meer financiële middelen nodig. Dat hoeft niet in subsidies, maar kan bijv. wel in leningen. Lage rente leningen vergelijkbaar met de asbestsubsidie, waarbij moet worden opgemerkt dat de lening wel onder de hypothecaire stelsel moet gaan vallen en waarbij aantoonbaar kan worden gemaakt dat de investering de kosten dekt van bijv. kw/h of m3 gas om zodoende de ROI aantoonbaar te maken (en snel te kunnen terugbetalen). Naast dat op dit moment een groot gebrek is aan personeel, reizen de kosten de pan uit.

Pagina 17 collectief: Waarom lokale ondernemers? Burgers kunnen ook collectief gaan optreden.

Pagina 17 Kennis en kunde: Wat dan zoal? Wat is er opgebouwd? Laat dat zien?

Pagina 18 Infographic: Dit plaatje is niet goed leesbaar. Hogere resolutie aub. Ook met fors inzoomen wordt het niet beter leesbaar.

Pagina 17 ondernemers: En waarom moeten ondernemers hier een actieve houding in aannemen? In de nieuwe warmte en energiewet komt ook meer ruimte voor energiegemeenschappen? Is het niet een idee om daar ook aandacht aan te schenken. Energiegemeenschappen (in NL wellicht coöperaties) is een middel om het doel te bereiken. De huidige coöperatie is niet gemeentelijk dekkend. Een advies zou zijn om per plaats toe te werken naar een EnergieCoöperatie waarbij ook ondernemers aandeelhouders kunnen worden. Willen we de transitie te lijf gaan, dan moeten we meer af van vastgeroeste patronen en ruimte geven aan eigen initiatief waarbij het juridische kader niet belemmerd.

Pagina 17 Betaalbaar en lokaal: Laat deze tekst nog eens screenen door een communicatiestrategie specifiek gericht op inwoners op niveau B (uit mijn hoofd). De tekst die hier staat is veel te ingewikkeld. Verschillende lagen worden door elkaar gehaald en ook de begrippen kloppen niet. Als iets woonlastenneutraal is, dan is dat neutraal voor de eigenaar. Dat is iets anders dan de laagste maatschappelijke kosten. vervolgens klopt de zin 'hierbij staat het totaal aantal kosten centraal; zowel voor de gebruiker als voor de netinfrastructuur als de kosten voor exploitatie en gebruik. Dat is natuurlijk maar de vraag als bewoners kiezen voor een off-grid bodemwarmte opwek systeem, niet aangesloten op het net. Ook 'het is de wens om te focussen op lokale investeringen en opbrengsten is leuk, maar in deze regio misschien nog wel meer onhaalbaar dan in meer stedelijk gebied, vanwege de beperkte aanwezigheid van een goede infrastructuur.

Pagina 19 hybride warmtepomp: Als u wilt dat iedereen van het aardgas af moet, is dit geen goede oplossing, maar slechts een tussenoplossing.

Pagina 20 collectieve oplossingen: Grote stadsverwarming is ook niet wenselijk. De praktijk wijst uit dat stadsverwarming geen goede prikkel heeft. Naast dat iedereen collectief een overeenkomstig bedrag betaald, zijn mensen geneigd om de verwarming hoog te zetten; immers er wordt een vast bedrag betaald en daar kun je niks mee.

Een alternatief is wel om te werken met lokale warmtenetten. Bijv. een bodem bron gedeeld door 2-6 woningen bijv. De kosten zijn initieel wel hoger, maar op lange termijn haalbaar. Denkbaar zou kunnen zijn om een reeks aan woningen via een bron/bodemwarmte aan te sluiten onder sportvelden bijv.

Pagina 21 legenda: De legenda en plaatje zijn in pdf niet te lezen.

Pagina 22 Waterstof: vooralsnog is waterstof alleen interessant als de toepassing vlakbij de opwek van waterstof plaats vindt. Dit zal vooral zijn bij industrieterrein of boerderijen bijv. (als daar al niet all-electric interessanter is of bodemwarmte

Pagina 22 individuele oplossingen: PV-T panelen zijn ook interessant. Een warmtepomp heeft als nadeel dat het geluid veroorzaakt en het dB moet op de perceelsgrens max 35 dB zijn. Maar 35dB heb je al heel snel. Daarnaast zijn er thans alternatieven op de markt naast warmtepompen.

Pagina 22 collectieve oplossingen: Thermische energie uit afvalwater (TEA) of TED (drinkwater) kunnen zeker in bijv. Havelterberg, Darp of Havelte ook goede oplossingen zijn. Drinkwater heeft namelijk vrijwel altijd een constante temperatuur en ik weet niet waar een RWZI zit, maar dan wordt TEA interessant.

Pagina 23 infographic: De infographic wordt nergens uitgelegd. Misschien toelichten wat de stappen betekenen. Als ik 25% CO2 wil besparen moet ik dan alle maatregelen nemen die in de spijtvrije lijst staan? en als ik dan daar een hybride warmtepomp aan toevoeg kan ik dan nog eens 30-80% CO2 besparen? Dat zou wel gek zijn, want dan kan ik dus 105% besparen... Dus een toelichting is nodig. Niet iedereen begrijpt dit. Ik begrijp het trouwens ook niet ;)

Pagina 25 kosten isolatie: Hier geloof ik niks van. In de meest recente PAW aanvragen die ik heb gedaan werd dit bedrag in eerste instantie ook genoemd. Maar 60m<sup>2</sup> spouwmuurisolatie kost: 1400. Dakisolatie kost gemiddeld 4500. Vloer of bodemisolatie kost al gauw 3.500. en glas kost zeker 6.000. Dan heb je nog niet eens alle maatregelen genomen en zit je al op 16.000. Dus wishfull thinking zou ik zeggen. Dan komen daar inductie (500 ), warmtepomp (hybride is 5.000, all-electric gaat tegen de 10.000) bij op. [Bedragen zijn in EUR, incl BTW]

Pagina 25 elektriciteitsverbruik warmtepomp: Hier is een betere indicator van aanwezig. zet een nauwkeurige berekening hier neer. de COP is vaak al 3-5. Als je verbruik op 1200 m<sup>3</sup> ligt, heb je 12.000 kw/h nodig. Met een warmtepomp met een (S)COP van 4, heb je slechts 3.000kw/h meer nodig. was je kw/h 2400, dan is je energiebehoefte 5.500 kw/h. Leg je hier nog voor 6500 kw/h aan zonnepanelen en bied je de inwoner ook nog een batterij aan, dan wordt het interessanter onder aan te streep om collectief in te kopen en te investeren. Maar wat ik hier boven schrijf is geen Jip- en Jannektal. Dat vraagt nauwkeurige uitleg. Ik adviseer dan niet om lukraak 40-200% te noemen.

Pagina 25 vervanging warmtepomp: 15-20 jaar? Het warmtefonds verstrekt geen lening voor warmtepompen die na 15 jaar moeten worden terug betaald.

Pagina 25 Kosten warmtepomp: Was dat maar waar. all elektrische wartempompen zijn momenteel schreeuwend duur (boven de 17.000 EUR) en bovendien kan die installatie niet overal zomaar staan; draagkracht van de vloer. Het is niet even plaatsen en klaar? zo lijkt te tekst wel geschreven.

Pagina 27 zonder dwang Als u echt een transitie wilt zonder dwang zijn er 3 dingen nodig:

1. Voldoende (isolatie)materiaal en installaties.
2. Ruim baan voor financiële producten zodat de investering overeenkomstig bijv. 5 jaar energieverbruik is.
3. technisch personeel die de installaties kan doen.

Als we op basis van de spijtvrije maatregelen én de duurzame investeringen als inwoner een lening kunnen verkrijgen met zeer lage rente (bijv. max 1,5%) en elke inwoner is daarmee evenveel geld kwijt als bijv. 5-10 jaar energielasten, dan kan elke inwoner wellicht binnen nu en 10 jaar én energie besparen en een mix aan duurzame energieproducten afnemen. De rol van de gemeente kan dan zelfs zo zijn dat het voor al haar huishoudens een collectieve inkoop doet op isolatiemaatregelen, glas, zonnepanelen, warmtepompen/ PV-t panelen, bodemwarmte etc. zodat de maatschappelijke kosten nog lager worden en de lokale ondernemers de installaties kunnen verzorgen (en daarmee een lange overeenkomst met de gemeente aan kunnen gaan voor de uitvoering er van.

Pagina 27 Gemeente als regisseur: Regisseur of facilitator?

Pagina 27 Rol gemeente: Wat zegt mij dit balkje?

Pagina 28 Energielabel: Dit zal wel rijksbeleid zijn, maar waarom stimuleert u bewoners niet om naar energielabel A te gaan. Ja, dat kost meer. Maar het levert ook meer besparing en daarmee CO<sub>2</sub> reductie op.

Pagina 28 Nationaal Isolatiefonds: Dat is mooi, maar niet altijd toereikend. Zeker op financieel gebied beginnen hier de beperkingen. Je mag bij het Warmtefonds max 25K lenen. Lijkt veel. Maar aangezien Westerveld veel vrijstaande woningen heeft, is die 25K al op als je alleen nog maar dakisolatie hebt geplaatst met bijv. bodemisolatie. Dan moet de rest nog.

Pagina 29 Focus subdoel: Zet in op lokaal aanwezig zijn. Ik heb het al eerder genoemd, maar in elke plaats een energiewinkel/-loket met daarbij zichtbare soorten van isolatie maakt dat je bewust wordt in wat er allemaal kan. Dan lijkt Uffelte dicht bij Dwingeloo te liggen, maar als je als gemeente gaat besparen op lokaal aanwezig te zijn en dus niet zichtbaar aanwezig (omdat je dan toch ergens heen moet reizen), dan zal je zien dat dit beperkend werkt. Energietransitie is zichtbaar aanwezig.

Pagina 30 focus subdoel: Ik begrijp dit wel. Maar realiseer dan mensen die het iets breder hebben óók recht moeten hebben op dit soort regelingen. HET is niet alleen de onderkant van de samenleving die moet verduurzamen. Ook de bovenkant van de samenleving moet dat. Het is een misvatting om dan te denken dat zij dit dan wel zelf betalen. Ergens houdt de rek ook daar op.

Pagina 30 tabel: Wat betekent dit tabelletje met kleuren en asteriks?

Pagina 33: Nergens in het document wordt tot op deze blz. aangegeven wat wordt verstaan onder aargasvrij gereed maken. Wat is het?

Pagina 33 uitvoeringsagenda: Wat komt er in het uitvoeringsprogramma te staan? Hier staat alleen nog dat het gedaan wordt en dat het om de x jaar wordt geupdated.

Pagina 35 Financiën: Gemeenten krijgen jaarlijks een bedrag om vanuit het klimaatfonds (Meicirculaire) te financieren. Voor procesgeld krijgt de gemeente Westerveld uit mijn hoofd 324.000 euro per jaar.

Pagina 35 tabel: Hoe kan 10 plus 5 40 zijn? En als de som van 40K er bij klopt, klopt de optelsom hier niet. Even goed bekijken alvorens te versturen.

Pagina 34 Projectorganisatie: Is duurzaamheid inclusief klimaat, biodiversiteit en circulariteit?

### Beantwoording

*Pagina 5 illustratie* Voor grote gedeelten van de gemeente Westerveld is het nog niet duidelijk wat het uiteindelijke warmtealternatief de meest kans maakt. De meeste oplossingsrichtingen zijn individueel, dat kan betekenen dat uiteindelijk de warmte komt door een all-electric waterpomp, hybride pomp of groen-gas of waterstof. Per oplossingsrichting is er een andere wens tot isolatieniveau (voor het verwarmen met een all-electric warmtepomp is meer isolatie nodig dan voor een hybride vorm). De spijtvrije maatregelen zijn de maatregelen die, ongeacht het uiteindelijke warmtealternatief, altijd verstandig zijn om te nemen.

*Pagina 6 uitvoeringsprogramma* Het ontwikkelen van het uitvoeringsprogramma gaat parallel lopen met de nationale, regionale en lokale uitvoering. Ook nu worden er al veel stappen gezet om energie te besparen. Daarnaast zijn er verschillende financieringsmiddelen beschikbaar om deze te bekostigen.

*Pagina 8 foto* De foto geeft een mooie overview van een aardgasvrij gebouw in relatie tot de omgeving. Daarmee past het bij de tekst over de relatie van de Transitievisie Warmte met ons beleid en de omgevingsvisie.

*Pagina 9 CO2 reductie* De duurzame ambitie van de gemeente heeft betrekking op het geheel van CO2-emissie in alle sectoren. Het overkoepelende doel die in de Transitievisie Warmte is aangegeven

betreft 20% reductie van CO2 in de gebouwde omgeving. Doordat dit achter de voordeur plaatsvindt is het niet haalbaar om dit gelijk te trekken met de duurzame ambitie van de gemeente.

*Pagina 11 & 13 partners* Op pagina 11 staat een samenvatting van het proces. Er is gekozen om de partners niet uit te schrijven ten behoeve van de leesbaarheid. Er wordt wel verwezen naar bijlage VI Onze partners.

*Pagina 15 besparing* Het is inderdaad van belang om niet alleen woorden te gebruiken, maar deze ook betekenis te geven. Het document is zo opgebouwd dat in eerste instantie is aangegeven welke waarden er belangrijk zijn om mee te nemen. Op basis daarvan is het strategie hoofdstuk ontwikkeld. Daar is de ruimte om betekenis te geven aan termen als besparing, betaalbaar en duurzaam.

*Pagina 16 loket* Dank voor uw input. We nemen deze suggestie mee voor de ontwikkeling van het uitvoeringsprogramma.

*Pagina 16 inzet* Het is inderdaad waar dat er meer nodig om met de warmtetransitie aan de slag te gaan. Er zijn verschillende financiële middelen beschikbaar. Door de recente prijsstijgingen en gebrek aan materiaal en personeel is het lastig om hier een businesscase op te maken. Dit zijn ontwikkelingen waarin wij als gemeente zeker een rol hebben, maar die ook op nationaal en provinciaal niveau spelen.

*Pagina 17 collectief* In het stuk staat "Vanuit de samenleving kan dit versterkt worden door in collectieven samen te gaan en samen te werken met lokale ondernemers." Zoals het er staat is er inderdaad geen beperking voor inwoners om samen een collectief aan te gaan. Daarbij is het wel logisch om met lokale ondernemers samen te werken. Voornamelijk omdat zij producten, materialen of diensten kunnen leveren die een collectief nodig heeft.

*Pagina 17 kennis en kunde* In het ambitiesdocument staat de visie van de gemeente aangegeven. De uitwerking hiervan is verder in de tekst te vinden. In zowel de strategie als bijlage VII erfgoed is hier meer over te vinden.

*Pagina 18 infographic* Dit zal worden aangepast.

*Pagina 17 ondernemers* Dank voor uw input. We nemen deze suggestie mee voor de ontwikkeling van het uitvoeringsprogramma.

*Pagina 17 betaalbaar en lokaal* Woonlastenneutraal en de laagste maatschappelijke kosten zijn inderdaad verschillende termen. Het Nationaal Klimaatakkoord gaat uit van woonlastenneutraal. Dit heeft betrekking tot de kosten die je als individuele bewoner zou moeten dragen voor de warmtetransitie. Subsidies en leningen zouden hieraan moeten bijdragen. De keuze welke warmtealternatief rendabel is in de gemeente Westerveld is gemaakt op basis van de laagste maatschappelijke kosten. Daarbij zijn alle kosten vanuit alle sectoren doorberekend. Dat staat los van de draagkracht van de individuele inwoners. Voor meer over de leesbaarheid wordt u verwezen naar pagina 4 leesbaarheid.

*Pagina 19 hybride warmtepomp* Dat klopt. Een hybride-warmtepomp wordt inderdaad vaak voorgesteld als tussenoplossing. Daarbij ligt het aan de toekomstige beschikbare energiemix of dit voor sommige woningen als eindoplossing kan gelden. Dit is afhankelijk van de beschikbaarheid van alternatieve gassoorten als groengas of waterstof.

*Pagina 20 collectieve oplossingen* In deze paragraaf worden de meest gebruikte warmtealternatieven in Nederland benoemd. Voor de gemeente Westerveld geldt dat collectieve oplossingen als een warmtenet/stadsverwarming op grote schaal niet realiseerbaar is.

*Pagina 21 legenda* Onze vormgever gaat hier naar kijken

*Pagina 22 waterstof* Het gebruik van waterstof als alternatief voor aardgas is inderdaad omstreven. In de tekst wordt verwezen naar een paragraaf die ten onrechte naar de Transitievisie Warmte verwijst. Deze staat echter in de Technisch-economische analyse. Dit wordt aangepast.

*Pagina 22 individuele & collectieve oplossingen* Dank voor de input, dit kan meegenomen worden in het vervolg.

*Pagina 23 infographic* Het lukt helaas niet om een 'one size fits all' infographic te maken. Deze infographic kan gebruikt worden als indicatie van de mogelijkheden. Het type woning, bouwjaar en de afgeronde maatregelen bepalen de mogelijkheden. Met een uitgebreide energiescan is het mogelijk een doorberekening te maken van de daadwerkelijke CO2 besparing.

*Pagina 25 kosten isolatie* De kosten zijn afgeleid door een berekening van het isolatiepotentieel. Meer hierover staat in bijlage V. Dit potentieel is afgeleid van de verschillende type woningen/bouwjaar in de gemeente Westerveld en de na-isolatie die per type woning mogelijk is. De kosten in de berekening zijn inmiddels verouderd door zowel stijging in de kosten van grondstoffen als krapte op de arbeidsmarkt. Het gaat om het isolatiepotentieel, niet om de volledige woning gasvrij te maken met dus de kosten van inductie, warmtepomp en verder.

*Pagina 25 elektriciteitsverbruik warmtepomp* In de Transitievisie Warmte is er een afweging gemaakt hoe we onze partners kunnen informeren zonder te veel de diepte in te gaan. Het elektriciteitsverbruik van een warmtepomp is relevant voor de warmtetransitie maar is te technisch voor de Transitievisie warmte. Meer hierover is te vinden in de Technisch-economische analyse.

*Pagina 25 warmtepomp* Op de website van het Nationaal Warmtefonds is te lezen: 'Bij een lening met een looptijd van minder dan 20 jaar is het mogelijk om een warmtepomp voor 100% te financieren.' Hierbij is er geen voorwaarde opgenomen over de verwachte vervangingstermijn van een warmtepomp. De kosten van warmtepompen en hun installatie zijn de afgelopen maanden enorm gestegen. De kosten zoals deze zijn opgenomen zijn daardoor niet meer met zekerheid te hanteren. Helaas is door een roerige markt niet mogelijk om hier een goede indicatie te geven die zekerheid geeft tot 2025.

*Pagina 27* Wederom dank voor de input, dit kan meegenomen worden in het vervolg.

*Pagina 27 rol gemeente* De rol van de gemeente verandert per doel. Als gemeente hebben we de rol als regisseur: wij verzamelen de informatie op lokaal, regionaal en nationaal niveau en vertalen deze door waar nodig. Door onze positie kunnen wij de juiste mensen en partijen bij elkaar brengen. En informeren daar waar nodig. Kennis, kunde en financiële producten die nog niet beschikbaar zijn kan de gemeente faciliteren als nodig. Het balkje geeft aan welke rollen wij als gemeente oppakken als het gaat om het hoofddoel. Dat is voornamelijk informeren en regisseren.

*Pagina 28 energielabel* Het zou mooi zijn als mensen willen isoleren tot label A. Maar dit is niet altijd mogelijk door het type woning, of de financiële middelen die daarvoor nodig zijn in relatie tot de baten. Ook is er een slag nodig als het gaat om beschikbaarheid van diensten en materialen om daadwerkelijk iedereen tot label A te laten gaan.

*Pagina 28 Nationaal Isolatiefonds* Het is mogelijk om, onder voorwaarden, een lening af te sluiten tot €65.000,-. Het kan zijn dat het Nationaal Isolatiefonds niet toereikend blijkt te zijn. Daarin moet nog een keuze worden gemaakt hoe hiermee om te gaan.

*Pagina 29 Focus doel* Dit is genoteerd voor het vervolg.

*Pagina 30 focus subdoel* Er zijn verschillende manieren om alle mensen te ondersteunen. Als gemeente moeten wij nog beoordelen of er eventueel een extra voorziening moet worden getroffen voor mensen die ertussen vallen. Vanuit het nationaal isolatieprogramma ontstaan er ook verschillende mogelijkheden. Daar gaan wij als gemeente ook op aanhaken.

*Pagina 30 tabel* Het balkje geeft aan welke rollen wij als gemeente oppakken als het gaat om het subdoel. De asteriksen zijn niet relevant voor de Transitievisie Warmte, deze worden verwijderd.

*Pagina 33* In de verklarende woordenlijst (pagina 55) staat het als volgt opgenomen:

**Aardgasvrij-gereed**

Om alle gebouwen aardgasvrij te laten zijn in 2050, zijn meerdere stappen nodig. Direct op korte termijn van het aardgas afgaan is vaak te duur en ook zijn niet alle alternatieven overal al beschikbaar. Om de tijd tussen nu en 2050 goed te benutten, kunnen we echter al wel stappen zetten. Bijvoorbeeld door de gebouwen te isoleren, het gasfornuis te vervangen door een inductiekookplaat of door zonnepanelen te plaatsen. Dat noemen we het aardgasvrij-gereed maken van de gebouwen: er voor zorgen dat de uiteindelijke afkoppeling van het aardgas in de toekomst makkelijk(er) verloopt.

*Pagina 33 uitvoeringsprogramma* het hoofdstuk strategie staan de doelen van de gemeente aangegeven daar waar het gaat om de warmtetransitie. Hierbij is ook aangegeven wat we daarvoor willen doen: de focus. In het uitvoeringsprogramma wordt dit verder uitgewerkt. Worden de logische partijen bij betrokken. In het uitvoeringsprogramma worden er concrete plannen gemaakt.

*Pagina 35 financiën* In het Coalitieakkoord is inderdaad aangegeven dat gemeenten Klimaatmiddelen krijgen. Er is een indicatie gegeven van de hoogte van de middelen, maar deze is niet vastgelegd. De VNG is hierover in overleg om deze middelen te bestendigen.

Deze middelen zijn ten behoeve van de (wettelijke) taken die de gemeenten moeten uitvoeren om de doelen uit het Klimaatakkoord te kunnen behalen. Dit betreft niet alleen de Transitievisie Warmte maar ook bijvoorbeeld de Regionale Energiestrategie, energievisie, klimaatadaptatie, circulariteit en dergelijke.

Het afgelopen jaar heeft de gemeente inderdaad klimaatmiddelen gekregen bij de meicirculaire. Dit bedroeg ca €181.000,- voor 2022. Het is nog niet duidelijk hoeveel er in 2023 naar de gemeente Westerveld gaat.

*Pagina 35 tabel* Dit is inderdaad een typefout. €40.000,- zou €15.000,- moeten zijn. Dit wordt aangepast.

*Pagina 34 duurzaamheid* In het beleidsdocument Samenwerken aan Duurzaamheid is duurzaamheid onderverdeeld in de volgende thema's: energie besparen, energie opwekken, natuurinclusief, circulair, mobiliteit en klimaatadaptatie.

Conclusie

De Transitievisie Warmte wordt wel aangepast.

#### Publieksversie

*We willen een publieksvriendelijke versie maken van de Transitievisie Warmte. Iedere inwoner van Westerveld moet deze versie kunnen begrijpen. Om een zo goed mogelijke publieksvriendelijke versie te kunnen maken, stellen we u onderstaande vragen:*

- *welke onderdelen spreken u aan uit het concept van de Transitievisie Warmte?*
  - *Zoals eerder gezegd, de tekst is soms te technisch, soms te wollig. De tekst lijkt ook door meerdere mensen geschreven, waardoor de overschakeling van de ene tekst naar de andere tekst raar verloopt. Laat de tekst redigeren door een communicatiebureau/iemand die ver af staat van de organisatie.*
- *welke onderdelen spreken u niet aan?*
  - *Dat het nog te veel geschreven is in het straks en we moeten nog zien. In plaats van het hier en nu. Maak het concreet.*
- *hoe legt u aan uw buren en/of vrienden uit wat de Transitievisie Warmte is?*
  - *Goede vraag. Vooralsnog is het volgens mij een document waarin de gemeente aangeeft hoe zij denkt invulling te geven aan een aardgasvrije toekomst.*
- *wat moet er volgens u in de publieksvriendelijke versie aan de orde komen?*
  - *Leesbaar*
  - *to the point*
  - *what's it for me?*
  - *Wees eerlijk. zeker als het om geld gaat. De bedragen die genoemd worden zijn echt van vóór de energiecrisis*
  - *Tastbaar en de schaalbaarheid moet behapbaar zijn.*
  - *Draagvlak is aanwezig zijn in elk dorp. Ga vooral de komende jaren in elke dorp aan de slag en niet het ene dorp eerst boven het andere dorp. Dat is echt killing.*

#### Reactie en vervolg

Dank voor uw input, dit wordt meegenomen. Wij zullen bij de ontwikkeling van de publieksvriendelijke versie voornamelijk richten op het handelingsperspectief van inwoners.



#### Ingekomen reactie 7: inwoner 3

Dank voor uw mail over de stand van zaken.

Wat ik mis in het schrijven is vooral dat (bv voor de verspreid geplaatste woningen) het interessant kan zijn het huidige aardgasnet om te zetten naar groene waterstof. Dit is een collectief startpunt maar heeft ingrijpende effecten voor de keuzes die particulieren nu moeten maken: als we groene waterstof kunnen krijgen, is het investeren in bv een warmtepomp minder interessant en moeten we bv de aanschaf van een nieuwe cv ketel uitstellen tot de waterstofvariant en het netwerk beschikbaar is. Maar ook dus het kunnen handhaven van normale radiatoren ipv lage temperatuur (vloer)verwarming.

Kunt u dit meenemen als prioriteit in de beslisbomen?

#### Beantwoording

Dank voor uw reactie.

In de Transitievisie Warmte wordt rekening gehouden met de beschikbaarheid van een duurzaam gas in de toekomst. Hierbij is het volgende aangegeven: “de mogelijkheden voor groengas en waterstof erg onzeker zijn vanwege de toekomstige beschikbaarheid en prijs”. Bij de start van het proces is bewust de keuze gemaakt om groengas en waterstof wel te benoemen maar niet als definitieve oplossing mee te nemen vanwege deze onzekerheden. Het kan zijn dat dit de komende jaren verandert.

#### Conclusie

De Transitievisie Warmte wordt niet aangepast.

#### Ingekomen reactie 8: inwoner 4

Met interesse de visie gelezen en wil graag een reactie kwijt. Wat mij vooral trof was de reactie van velen over het kostenaspect van de transitie.

Gezien de ontwikkelingen van gas- en stroomprijzen en daaruit voortvloeiende onzekerheden heeft 6.1 "Vervolg en Participatie" nu al n overweging: gestelde herzieningstermijn van 5 jaar terugbrengen zeker naar 2 jaar?

nb Benieuwd of de warmtepomp nog wenselijk blijft. De stijging van het stroomverbruik met 40-200% gaat ongetwijfeld veel huishoudens in de problemen helpen.

#### Beantwoording

Dank voor uw reactie. Met de stijging van de energieprijzen en de beperkte beschikbaarheid van materialen en diensten is het op dit moment lastiger om een goede businesscase te maken. De eerste herziening van de Transitievisie Warmte is voorzien in 2025, dus niet pas over 5 jaar. We hopen dat er tot die tijd rust komt in de markt zodat de volgende versie iets meer duidelijkheid kan verschaffen.

#### Conclusie

De Transitievisie Warmte wordt niet aangepast.

#### Ingekomen reactie 9: inwoner 5

Op 23 september ontving ik de mail met de plannen die ter inzage liggen.  
De termijn om te reageren eindigt vandaag.

Procedureel is dat niet in orde, afgelopen twee weken heeft ook in de Westervelder op de gemeentepagina geen verwijzing naar dit dossier gestaan.  
Om het gevoel van "stiekem er even tussendoor sturen" te voorkomen kan en moet dit anders.

Bij de eerste voorlichtingsbijeenkomsten in de veldkei heb ik mijn contactgegevens al achtergelaten om mee te denken in het proces.

Daar is geen enkele uitnodiging op gekomen, tot het bericht van afgelopen week.

#### Beantwoording

Dank voor uw reactie en uw bereidheid tot meedenken. Het is jammer om te horen dat het voelt als 'stiekem er even tussendoor sturen'. Voor de vaststelling van de Transitievisie Warmte is het niet nodig om deze ter inzage te leggen. Wij hebben hier bewust wel voor gekozen. Juist omdat we inwoners en ondernemers de kans willen geven om hierop te reageren. Dit is niet gepubliceerd in de Westervelder. Wel was dit op de website aangekondigd en is dit via een persbericht naar buiten gebracht. Ook zijn diverse mensen persoonlijk benaderd, waaronder u.

De reden dat de inzage periode kort was heeft te maken met het uitgebreide voortraject en de planning. Tijdens het voortraject is de input van inwoners opgehaald doormiddel van een enquête. Daarnaast zijn er focusgroepsessies gehouden met lokale partners. Door de uitkomst van de enquête en de goede samenwerking met de focusgroep én met oog op de planning is ervoor gekozen de periode van inzage te verkorten. De inspraakverordening biedt hier ruimte toe.

Uit de enquête is naar voren gekomen dat de meeste mensen graag willen bijdragen in een vervolgstap. Daarvoor willen wij processen op inrichten dmv burgerfora. De enquête gaf geen aanleiding om bij de ontwikkeling van de Transitievisie Warmte een nieuw proces in te richten anders dan de focusgroep. Door de ter inzage legging boden wij de mensen die mee willen denken toch de gelegenheid hiervoor geven.

#### Conclusie

Op basis van bovenstaande is aanpassing van de Transitievisie Warmte niet aangepast.

Gezien de huidige ontwikkelingen in de energiemarkt is het in het belang van alle burgers om zeer terughoudend te zijn met de (gedwongen) energietransitie.

De realiteit is als volgt:

- Leven zonder fossiel zou mooi zijn
- Er is op dit moment geen 24/7 alternatief om energie te leveren. Kernenergie is de enige optie, het is onduidelijk of in de tijdframes tot 2030 – 2050 voldoende capaciteit gebouwd is voor onze complete energievoorziening.
- Zon en wind leveren gemiddeld behoorlijk wat energie, bekeken van uur tot uur is er ook regelmatig geen opbrengst. Goede opslagmogelijkheden ontbreken en de technologische ontwikkelingen laten nog geen doorbraak zien die succesvol zou kunnen zijn.
- Experimenten met waterstof zijn zuiver experimenteel. Er is nog geen toepassing die over de volle breedte uitgerold kan worden. Daarnaast zijn de rendementen voor het activeren en deactiveren van waterstof erg laag (rond 25 %).

Kortom, dit plan/deze visie gooit schoenen weg zonder dat wij zeker weten dat wij nieuwe schoenen krijgen.

Als inwoner van de gemeente Westerveld vraag ik mijn gemeente terughoudend te zijn op dit dossier.

Het betreft een uitrol van akkoord van Parijs en zoals u ongetwijfeld weet is dat achterhaald. Dat akkoord gaat over duurzame energie waarbij bio brandstoffen en biomassa stoken wel een goed idee is.

Dit verlaagt de CO2 concentratie in de lucht niet en juist dat is het huidige speerpunt om de opwarming van de aarde tegen te gaan.

As wij investeren in een betere wereld is een kosten/baten analyse van belang om de burgers uit te leggen waarom deze investeringen gedaan worden.

Tot op heden lees ik niet meer dan "wij moeten de afspraken nakomen". De individuele bijdrage van onze gemeente is niet uit te drukken in klimaatwinst.

Een berekening van de bijdrage aan de temperatuur op aarde van alle Nederlandse windturbines samen zou al een mooi begin zijn.

Wat kost het: alle burgers betalen onder andere rond de 50 % opslag Duurzame energie en wat levert het op (in nano-graden temperatuurwinst)

#### **[Aanvulling]**

Het rapport laat zien dat collectieve oplossingen als een warmtenet zeer beperkt mogelijk zijn. Mijn dringende advies voor de inwoners van de drie kernen waar dit mogelijk zou zijn is om zeer terughoudende te zijn en te leren van bestaande situaties in het land.

#### Beantwoording

Dank voor uw bijdrage. In uw reactie zijn een aantal speerpunten terug te halen

1. Volledig overstappen naar fossielvrije brandstoffen is momenteel nog niet mogelijk
2. De basis voor het Akkoord van Parijs is inmiddels achterhaald
3. Er is een duidelijke kosten-baten analyse nodig waarin de klimaatwinst zichtbaar zou moeten zijn
4. Terughoudend te zijn waar het collectieve oplossingen betreft

*1 volledige overstap* Technisch is het op individueel niveau mogelijk om over te stappen op een volledig duurzame energievoorziening. Dit betreft bijvoorbeeld off-grid woningen. Hoewel die mogelijkheid er is op individueel niveau onder voorwaarden, is dit niet realiseerbaar voor het volledige woningenbestand van de gemeente. Dat is een van de belangrijkste redenen waarom onze Transitievisie Warmte de focus heeft op energiebesparing in plaats van het gebruiken van een duurzaam alternatief. Door de warmtevraag te verminderen is de noodzaak om energie op te wekken minder groot.

*2 Akkoord van Parijs* Helaas is de doelstelling uit het Akkoord van Parijs achterhaald gebleken. De laatste IPCC rapporten laten zien dat de doelstellingen bijgesteld moeten worden en dat er een versnelling nodig is. Hierbij is het wel relevant dat het Akkoord van Parijs (en het Nationaal Klimaatakkoord die daarop is gebaseerd) een bredere scope heeft dan de gebouwde omgeving die in de Transitievisie Warmte centraal staat.

*3 kosten-baten analyse* Dit is een interessante insteek. In de Transitievisie Warmte is aangegeven dat de CO2-uitstoot gemonitord zal worden. Het is interessant om door te berekenen welke klimaatwinst dat oplevert. Dit zou meegenomen kunnen worden in de vervolgstappen.

*4 Collectieve oplossingen* De kernen waarin mogelijke collectieve oplossingen mogelijk zijn, is op basis van een 'kale' berekening. Gegeven de woningafstand en de afstand tot een potentiële warmtebron. Een vervolg zou kunnen zijn om te berekenen of er een businesscase op geschreven kan worden. Daarin stellen we ons terughoudend op: in de Transitievisie Warmte is opgenomen dat dit alleen gebeurt als er vanuit de inwoners interesse in is. Daarbij zal uiteraard dankbaar gebruik gemaakt worden van de informatie die elders in het land is opgedaan.

#### Conclusie

De Transitievisie Warmte zal niet worden aangepast. De input wordt meegenomen bij de vervolgstappen.

---

### 3 Overzicht van aanpassingen

---

#### Algemeen

De resolutie en kwaliteit van de afbeeldingen wordt aangepast.

#### Pagina's

Inhoudspagina: toevoegen Bijlage IX Energie-eenheden

Bij het voorwoord is de eerste zin "Kookt u nog met aardgas?" aangepast naar "Hoe verwarmt u uw huis?".

Op pagina 13 staat "Enexis" dit moet zijn "Enexis Netbeheer"

Op pagina 22 wordt verwezen naar paragraaf 5.3. Dit moet paragraaf 2.4.1 en 2.4.2 in de Technisch-economische analyse zijn.

Op de pagina's 28, 31 en 32 staat naast de sub-doelen een score die de samenhang aangeeft met het ambitiedocument. Aan het begin van het betreffende hoofdstuk is aangegeven "Per doel en subdoel is aangegeven in welke mate de doelen bijdragen aan de uitgangspunten." Dit zal veranderd worden naar "De uitgangspunten vormen de basis van de strategie. Per doel en subdoel is doormiddel van een score aangegeven in welke mate de doelen bijdragen aan de uitgangspunten."

In de tabel op pagina 35 staat achter communicatiekosten een totaal van €40.000. Dit moet €15.000,- zijn.

In Bijlage VIII verklarende begrippenlijst worden de volgende termen toegevoegd:

#### **Strategie**

De strategie bevat doelen waaruit de eerste acties worden vormgegeven om te komen tot aardgasvrije woningen en gebouwen in onze gemeente. Onderdeel daarvan is een tijdlijn richting 2030 waarop inzichtelijk wordt gemaakt welke stappen er de komende jaren worden gezet richting het terugdringen van het aardgasverbruik. De Transitievisie Warmte geeft richting in de aanpak.

#### **Visie**

Hoe wij als gemeente naar een onderwerp kijken. In dit geval de Transitievisie Warmte. Onze visie bevat het geheel van onze ambitie, de uitgangspunten en hoe we verder willen samenwerken aan de uitvoering met partners en onze inwoners.

Op pagina 60 vanaf het onderdeel "Energie-eenheden" betreft dit een nieuwe bijlage: Bijlage IX